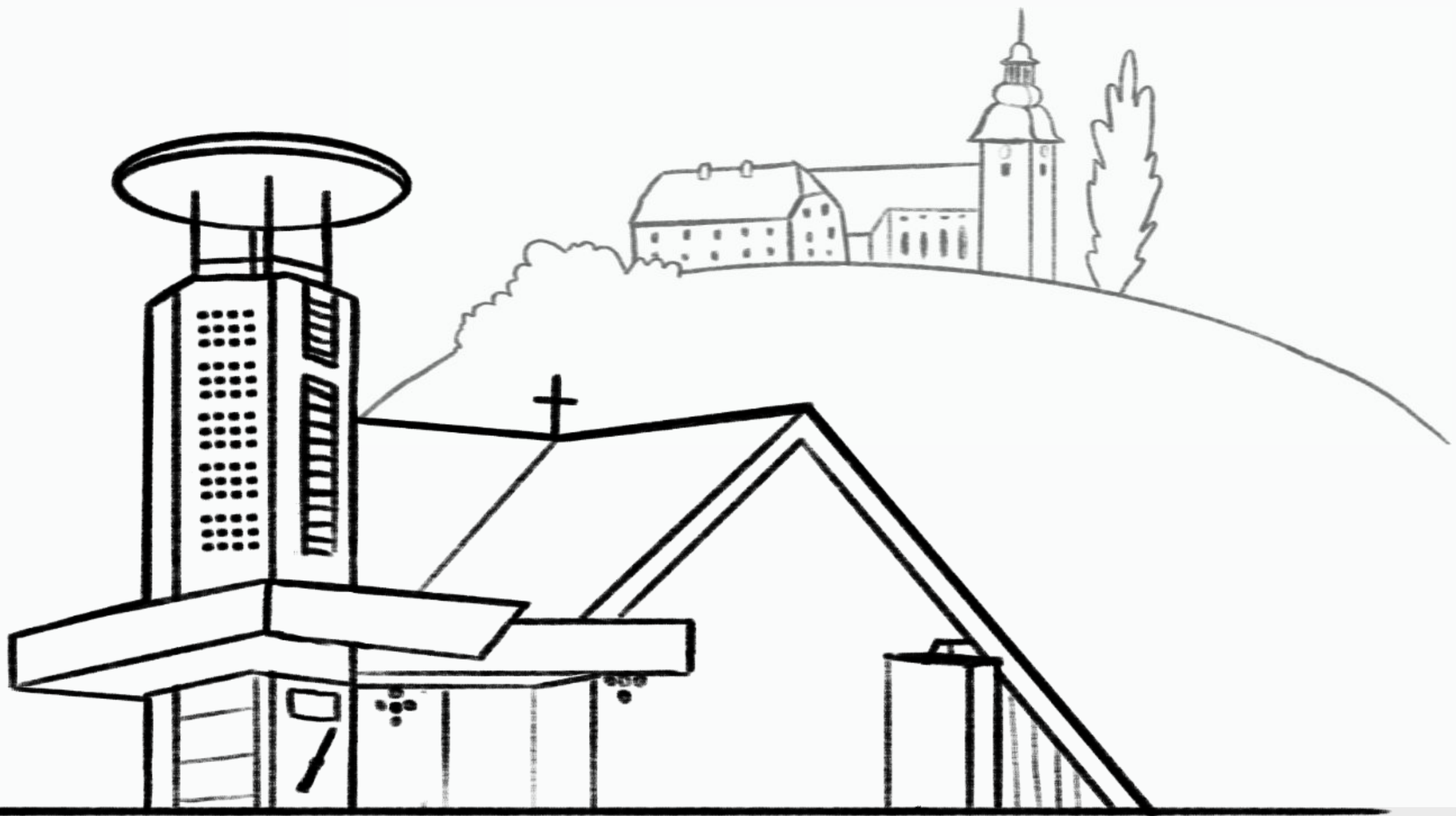

CERKEU V ŠKALAH NEKOČ IN DANES OD SV. JURIJA DO SV. JOŽEFA

Razstavo je v počastitev 50. obletnice prve maše v cerkvi sv. Jožefa v Škalah (1. 11. 1976) in 25. obletnice blagoslova obnovljene cerkve in zvonov (21. 10. 2001) pripravilo Društvo REVIVAS Škale.

Literatura in viri: Župnijska kronika Sv. Martina (zapisi M. Kuka 1973-2011), Sakralna dediščina Šaleške doline (R. Poles, 1998), zbornik Škalske zgodbe (2012), Zgodbe šaleških cerkva (F. Špiler in D. Vidmar Čeru, 2025), Šaleški biografski leksikon; fotografije, dokumenti in pričevanja domačinov, arhiv Društva REVIVAS Škale.

Zbiranje gradiv in priprava besedila: Marija Glinšek, Verica Pogačar

Oblikovanje: Klara Jan

Cerkev sv. Jurija in njen konec

Cerkev svetega Jurija je bila prva cerkev v Šaleški dolini. Stala je na griču v središču Škal in dominirala nad celo dolino. V svoji tisočletni zgodovini je doživela številne prezidave in obnove, svojo končno podobo je dobila leta 1938. S stranskimi kapelami je tvorila obliko križa in je imela pet oltarjev. Glavni oltar je krasila impozantna slika sv. Jurija, levi stranski oltar pa kip sv. Jožefa in slika umirajočega Jožefa. Cerkev je obveljala za romarsko prav zaradi slednjega.

»Češčenje sv. Jožefa kot priprošnjika za lahko smrt je bilo v Škalah tako močno, da je celo preglasilo sv. Jurija«, piše Poles (Sakralna dediščina Šaleške doline).

Škalski grič je bil prva žrtev ugrezanja tal zaradi izkopavanja premoga v Šaleški dolini. Že med drugo svetovno vojno se je začelo pogrezati pokopališče, sledila pa je cerkev in vsi objekti, ki so stali na njem. V cerkvi je najprej padel obokan, s freskami bogato obložen strop, nato pa stena za steno. Najdlje je zdržal zvonik, ki se je sicer močno nagnil, vendar še dolgo kot prst kazal v nebo nad škalskimi razvalinami.

• Zaprtje cerkve in nadomestni prostori

Konec maja 1946 je bila prepovedana uporaba cerkve v bogoslužne namene. Bogoslužje je od konca leta 1946 do oktobra 1952 potekalo v Društvenem domu, ko pa je bilo treba evakuirati tudi tega, so se cerkveni obredi izvajali v kmečki hiši Ivana Ževarta (pri Oblu). Zadnje prvo obhajilo je bilo tam leta 1955. Nato več kot dvajset let v Škalah ni bilo maš.

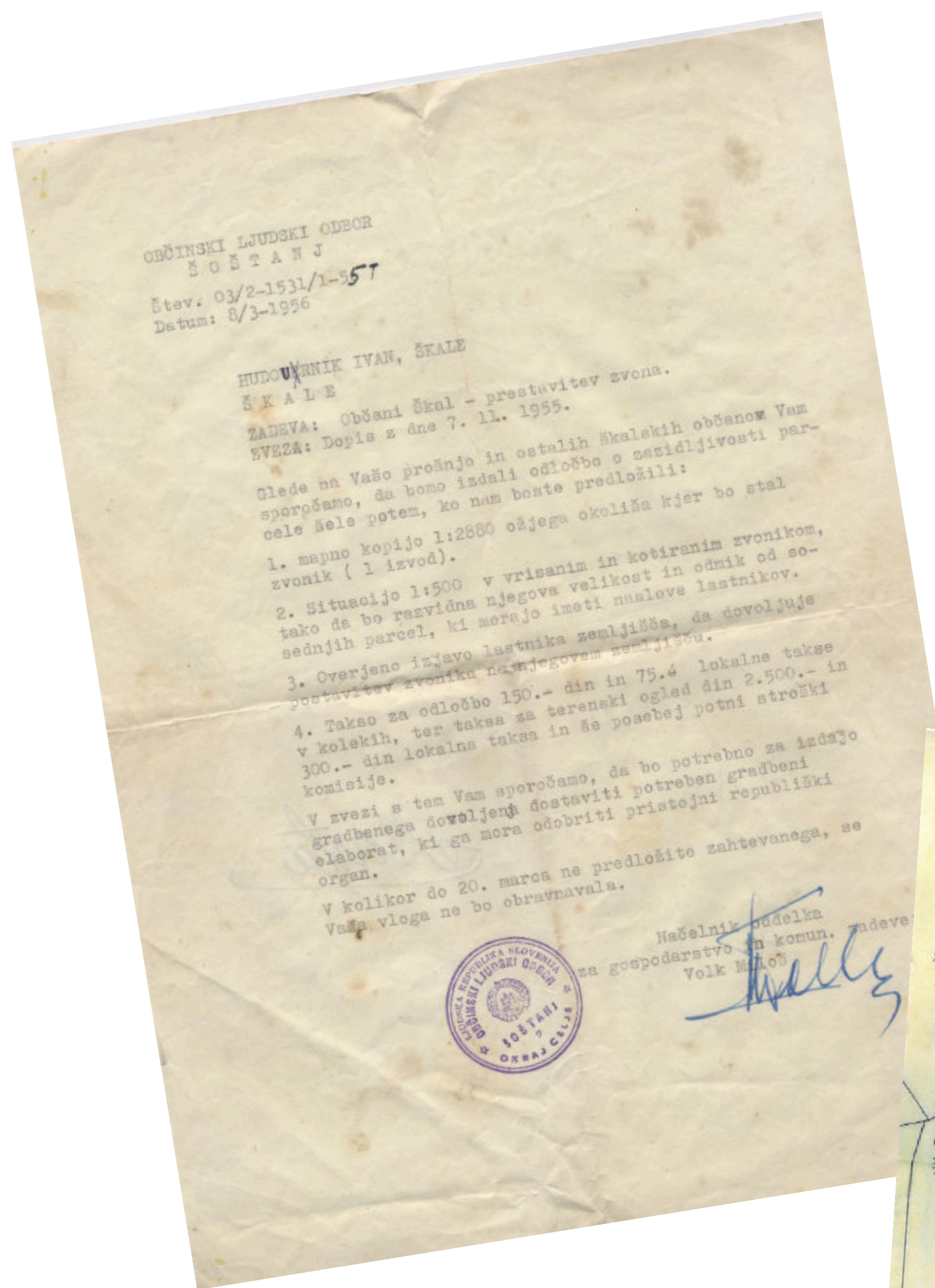
»Dokler se ne bo za službo božjo postavila skromna dvorana v tej ali drugi obliki, kar je zaželeno in tudi potrebno, se je obrnilo škalsko cerkveno predstojništvo na prečastiti škofijski ordinariat v Mariboru s prošnjo, naj za škalsko božjo službo dovoli začasno uporabo šmartinske podružne cerkve v Velenju (cerkve Sv. Marije). Škofijski ordinariat je o tem izdal odlok dne 15. novembra 1954, št. 2452.«

(Župnijska kronika Sv. Martina, zapisal župnik Marijan Kuk)

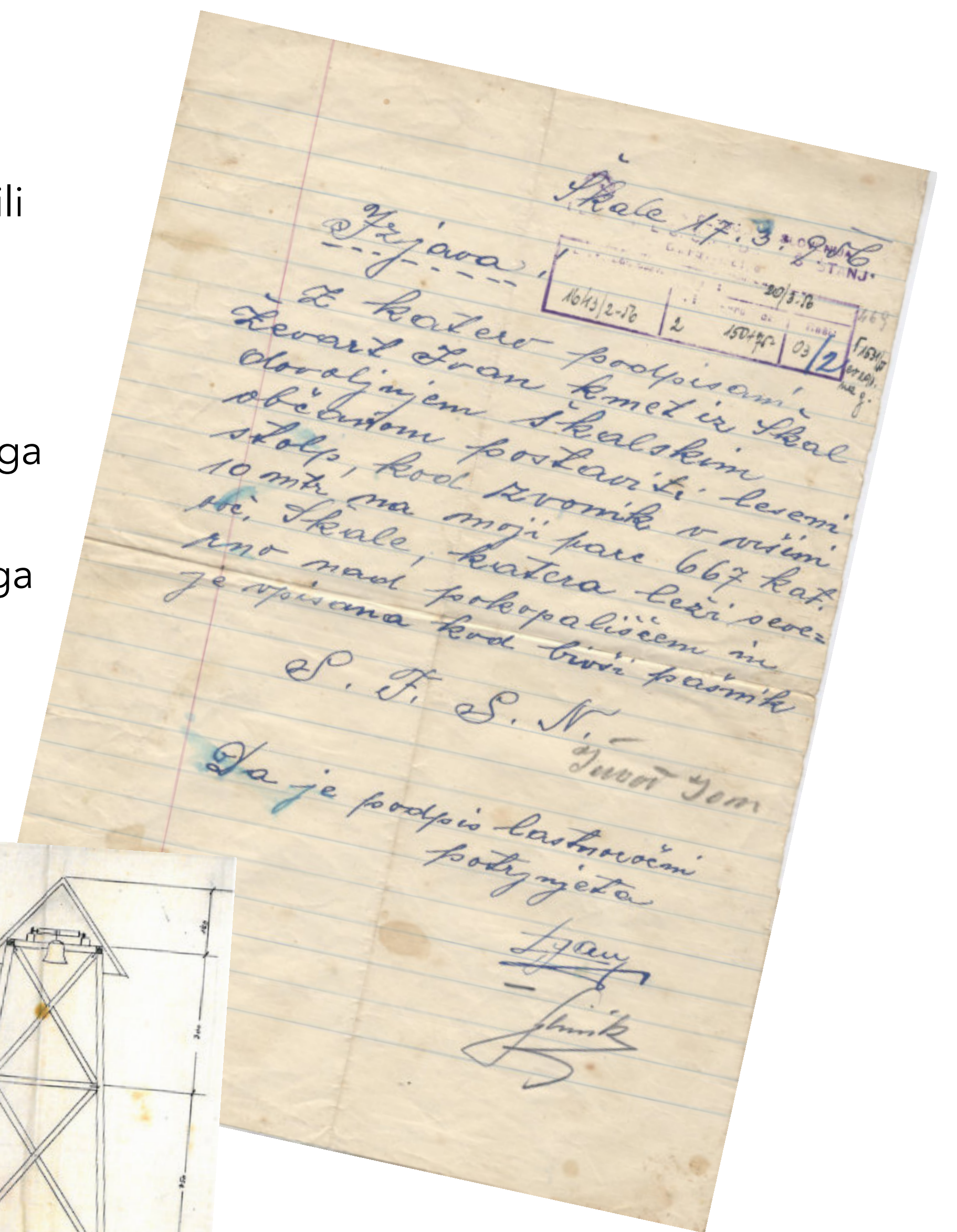
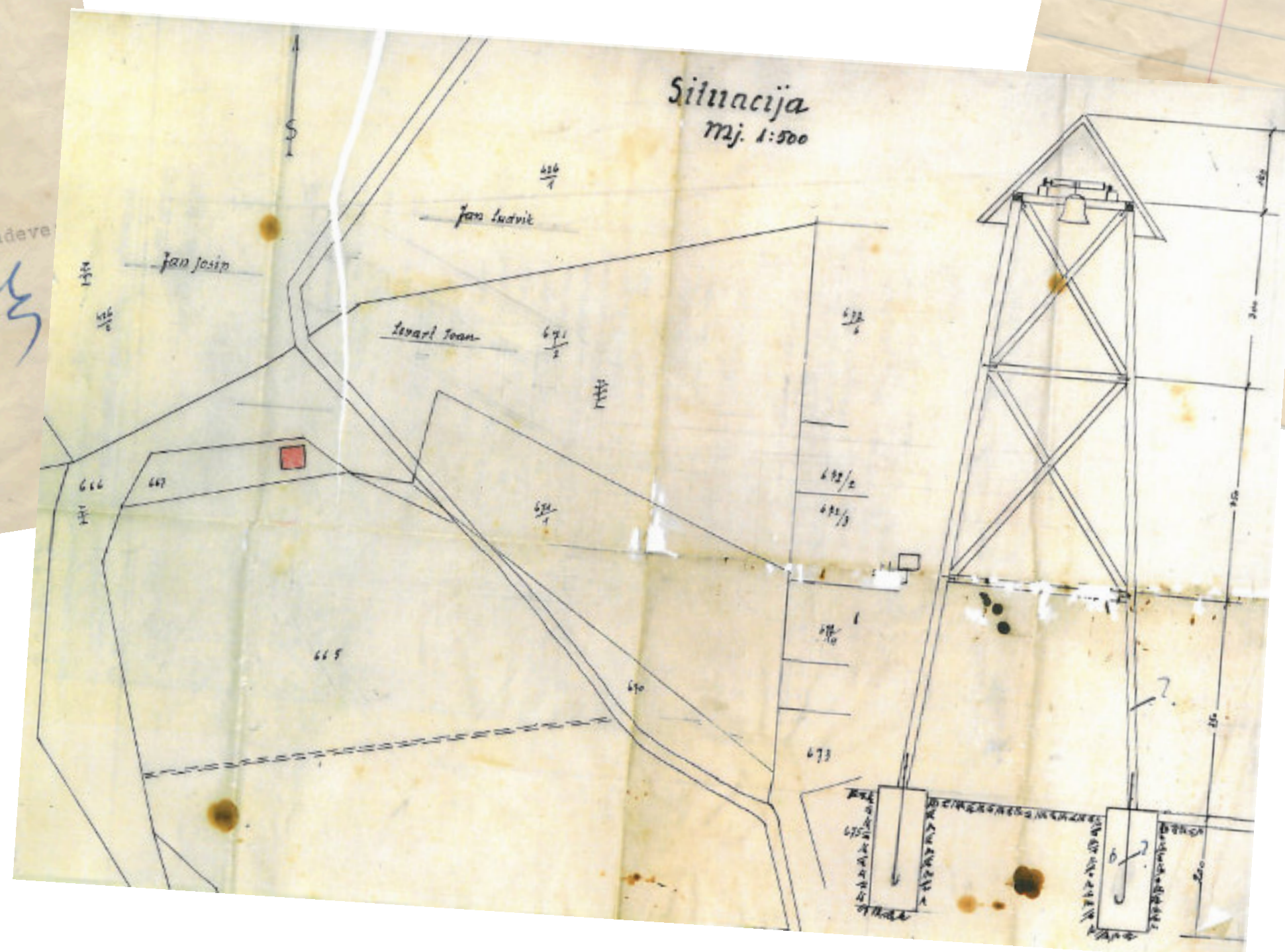
Dolga pot do nadomestne cerkve

Krajani Škal se s prenosom cerkvenih obredov v cerkev sv. Marije v Velenju niso čisto sprijaznili. Svete maše so obiskovali tudi na Plešivcu ali v Šmartnem, vendar je bilo vse to zanje predač. Poleg tega so bili pogrebi na škalskem pokopališču (»na Oblovi njivi«) brez zvonjenja in maš zelo okrnjeni.

• Ideja o lesenem zvoniku nad pokopališčem

Krajani Škal so na Občinski ljudski odbor Šoštanj dne 7. 11. 1955 naslovili prošnjo za postavitve 10 m visokega lesenega zvonika nad pokopališčem. Odgovor je ta poslal 8. 3. 1956 z navedbo pogojev za izdajo gradbenega dovoljenja. Večino pogojev so krajani uspeli izpolniti, a do izdaje gradbenega dovoljenja ni prišlo.

• Načrti za nadomestno cerkev

Marijan Kuk (1927-2012) je bil vse od leta 1965 župnik v Velenju pri Sv. Martinu. Nanj so Škalčani naslavljali prošnje in predloge za nadomestno cerkev, gradnjo pa so bili pripravljene tudi finančno in materialno podpreti. Leta 1973 so se pokazali prvi rezultati prizadevanj. V Župnijski kroniki Sv. Martina najdemo tele zapise Marijana Kuka iz obdobja 1973-1975: »Pripravlja se zidava večje kapele nad pokopališčem v Škalah. Zavod za urbanizem OS Velenje je doslej izdelal že okvirno lokacijsko dokumentacijo. V kapeli naj bi bilo za 120 kvadratnih metrov površine.

16. 7. 1973 si je pomožni škof Vekoslav Grmič ogledal prostor, kjer naj bi stala kapela.

24. 9. 1973 je občinsko sodišče v Šoštanju izvedlo darilno pogodbo, s katero Jan Jože in Jožefa darujeta zemljišče v izmeri 287 m² ter Ževart Ivan 502 m², vsega torej 789 m².

14. 3. 1974 je bilo izdano lokacijsko dovoljenje številka 351-604/735.

2. 7. 1975 je bilo izdano gradbeno dovoljenje za gradnjo kapele v Škalah. Načrte je napravil ing. arhitekt Adi Miklavc, ki je sicer zaposlen na Zavodu za urbanizem v Velenju. Načrte je potrdil Projektivni biro Velenje. Po predračunu bi znašali stroški gradnje 1.800.000,00 din.«

Adi Miklavc, arhitekt in projektant (1937-2002)

Rojen je bil na Polzeli, po končanem študiju je živel v Velenju. Poleg cerkve sv. Jožefa v Škalah (1976) sta po njegovih načrtih med drugim nastali še Knjižnica Velenje (1971 - zdaj Galerija Velenje) in nova cerkev sv. Mihaela v Skornem pri Šoštanju (1973).

Gradnja nove cerkve v Škalah

Cerkev sv. Jožefa (v uradnih dokumentih kapela) se je začela graditi aprila 1976. Marijan Kuk je v Župnijsko kroniko Sv. Martina med drugim zapisal: »1. 9. 1975 je Zadruga katoliških duhovnikov v Ljubljani posodila 100.000,00. Posamezniki so zbrali toliko, da je bila sklenjena pogodba. 1976 je Župnija dala 59 m³ lesa (les so posekali s prostovoljnim delom). V začetku aprila 1976 Vegrad začne z gradbenimi deli in zaključi konec junija.« V Župnijski kroniki Sv. Martina so tudi fotografije, ki prikazujejo gradnjo:

Po zaključku gradbenih del so se začela obrtniška dela. Na pomoč so priskočili praktično vsi domači mojstri in obrtniki ter ob angažiranju krajanov, tudi otrok, z udarniškim delom poskrbeli za dokončanje stavbe. Domačini so za gradnjo cerkve prispevali tudi lasten material, predvsem les. Tašler je zvaril kovinsko ogrodje za klopi, Koren je opravil veliko mizarških del, pri pokrivanju strehe so pomagali otroci in mladinci. Kuhali so pri Tašlerju. Tašlerjeva Gela je na svojem motorju (invalidskem triciklu) prevažala hrano in pijačo.

V Župnijski kroniki Sv. Martina piše: 1976: »Začelo se je delo v lastni režiji. Tesarji so napravili streho z lesenim ogrodjem, drugi so delali zemeljska dela – kanalizacija, strelovod, zopet drugi so pokrivali. Ali raznih opravil je bilo. Kadar se je delalo – od 10 do 25 ljudi. Pomagali so v veliki večini res z veliko vnemo.«

1977: »Marca je bil nabit lesen opaž nad oltarnim delom. V oltarnem prostoru položen tudi tlak. Napeljan lasten električni vod, postavljena in zastekljena tudi zahodna steklena stena. Do 1. maja 1977 sta bili več kot do polovice obloženi tudi zunanji steni s fasadno opeko, vmes pa toplotna izolacija – stiropor.«

1978: »Pred veliko nočjo je podjetje Marmor iz Hotavelj napravilo stopnice pred oltarnim prostorom. Mizarstvo Slemenšek je napravilo pomično steno in vetrobranska vrata. S prostovoljnim delom so bile urejene tudi sanitarije.«

Podružnična cerkev sv. Jožefa

Cerkev sv. Jožefa, ki deluje kot podružnica Sv. Martina, je sodobna zgradba, ki v oblikah parafrazira šotor kot izrazito začasno arhitekturo, ustrezno minljivemu tostranskemu bivanju človeka: strehe do tal, trikotni slavlolik, preddverje podprto z zvonikom (Poles).

V zvoniku so štiri zvonovi. Dva sta nova (od leta 2001), dva pa sta prenesena iz nekdanje cerkve sv. Jurija.

Prezbiterij je kot pomembnejši del cerkve dvignjen za tri stopnice, na desnem betonskem nosilcu slavloloka je kip sv. Jožefa z detetom Jezusom, ki je nekoč stal v oltarju stranske kapele stare škalske cerkve sv. Jurija. V ozadju prezbiterija se dviguje Križani, na dveh modro marmoriranih stebrih pa sta nameščena Mati Božja in tabernakelj (povzeto po Poles, Sakralna dediščina Šaleške doline). Kip Žalostne Matere Božje je dar Župnije sv. Danijela v Celju. Pred prezbiterijem levo je nameščena blagoslovljena voda, desno pa stojijo orgle na 5 registrov, ki jih je leta 2006 izdelala delavnica Antona Škrabla iz Rogaške Slatine. Na stenah ladje visi križev pot, prinesen iz Rima.

• Urnitev slike svetega Jurija

Društvo REVIVAS Škale je poskrbelo, da se je (ob pomoči Muzeja Velenje, Roka Polesa, restavratorja Milojka Kumra, ključarjev in domačinov) 1. julija 2019 v Škale vrnila slika sv. Jurija, ki je nekoč krasila glavni oltar stare škalske cerkve. Sliko sta ključarja s pomočjo škripčevja namestila na poševno steno na levem kraku ladje ter poskrbela za njeno osvetlitev.

• Okolica cerkve

Kapela Žalostne Matere Božje je bila postavljena leta 1994. Glavni pobudnik in organizator postavitve je bil Edo Lipnik, glavni zidar pa Valter Hudournik. Narejena je bila udarniško. Kapelo krasi zelo lep kip Marije z Jezusom, ki se je ohranil iz bivše Janove kapele. Ta je stala v bližini cerkve sv. Jurija, na začetku kostanjevega drevoreda. Skulptura je po porušenju kapele romala iz rok v roke in je bila nazadnje vrnjena s strani Zvoneta A. Čebula, zbiratelja starin iz Šoštanja.

Na pobočju pod cerkvijo se razprostira **pokopališče**, kamor se je začelo pokopavati (in prekopavati s starega pokopališča) po letu 1945. S pokopališčem in **mrliško vežico**, ki stoji ob cerkvi, upravlja Komunalno podjetje Velenje.

Blagoslovi

• Blagoslov cerkve 21. 10. 1979

Župnijska kronika Sv. Martina vsebuje naslednji zapis Marijana Kuka:
»21. 10. 1979 popoldne ob treh blagoslovitev kapele sv. Jožefa. Blagoslovil kapit. vikar dr. Vekoslav Grmič. Pogostitev so domačini pripravili v hiši Vlada Miklavžina.«
Zahvalni govor je imela Angela Glinšek (1904-1987).

• Blagoslov obnovljene cerkve in zvonov 21. 10. 2001

Vseskozi so bila na cerkvi potrebna obnovitvena dela. Največji poseg je bil narejen leta 2001, ko je bila dotrajana streha zamenjana z bakreno in ko sta se nabavila dva nova zvonova, zaradi česar je bilo treba ojačati in dvigniti zvonik. Ključarji so se za finančno pomoč obrnili na krajane Škal.

Blagoslov je izvedel škof dr. Jožef Smej, zahvalni govor pa je pripravil Edo Lipnik. Ob blagoslovu je bila izdana podobica s fotografijo obnovljene cerkve. Blagoslovljena je bila tudi slika bl. Antona Martina Slomška, ki jo je škalski cerkvi daroval Janez Meža (Sotlerjev).

Spoštovani!

Cerkveni ključarji cerkve svetega Jožefa v Škalah, se obračamo na vse krajane Škal in Hrastovca za denarno pomoč, ki bo potrebna za plačilo že vgrajenih dveh novih zvonov v omenjeni cerkvi. Vrednost, oziroma cena z elektroavtomatiko znaša 3.800.000 SIT in je sedaj pokrita s kreditom.
Iz stare cerkvene kronike je razvidno, da so zvonove vedno kupili krajani, oziroma farani sami, žal pa jih je med vojno odvzela vladajoča oblast države. Med prvo svetovno vojno je bilo iz tedanje škalske dekanije odvzetih 17 zvonov, v skupni teži 6.431 kilogramov. V mirnem obdobju med prvo in drugo svetovno vojno so farani Škal kljub težkim časom kupili nove štiri zvonove. Najtežji, težak 2.109 kilogramov je imel napis: "Vlit so me dali v Ljubljani, skrbni škalski farani." Žal so tri najtežje zvonove zopet odvzeli Nemci leta 1943, ostal je le še mali, 277 kilogramov težak zvon. Vsi ti zvonovi so bili obešeni v zvoniku stare cerkve, posvečene svetemu Juriju, ki se je po drugi svetovni vojni porušila zaradi rudarski ugreznin. Po skoraj šestdesetih letih smo končno dobili dva nova zvona. Prvi, težak 468 kilogramov je posvečen svetemu Jožefu, zaščitniku sedanje cerkve, drugi, težak 196 kilogramov pa svetemu Juriju, zaščitniku porušene cerkve. Uглаšenost vseh treh zvonov, starega in dveh novih daje izredno lepo sozvočje in nam vsakodnevno, posebno pa še v nedeljah in praznikih polepšajo dneve. Tuji zvonjenje krepi in krasi slovensko kulturo. Prav posebno pa nam je v tolažbo zvonjenje ob izgubi naših najdražjih; na tej poti pa smo prav vsi.
Upamo, da boste prisluhnili naši prošnji in se odločili za denarni prispevek, kakršnega pač zmorete, saj bo to gotovo naš življenjski dar za ta namen. Darovalci večje vsote bodo po želji javno, imensko objavljeni, kot botri. Denar lahko oddate gospodu župniku Kuku, gospodu kaplanu Bizjaku, ali nemu izmed ključarjev, (Lenart Jože, Hudournik Valter, Kodrun Anton in Lipnik Edo), ki vas bodo obiskali po domovih naslednji teden.

Že v naprej lep: "Bog lonaj!" "in lep pozdrav pred našim obiskom!"

Vaši cerkveni ključarji

Škale, 3. 9. 2001.

• Blagoslov slike sv. Jurija 15. 9. 2019

Upokojeni nadškof Alojz Uran je 15. septembra 2019 blagoslovil novo pridobitev – sliko sv. Jurija, ki se je po več kot 70 letih vrnila v Škale. Člani Društva REVIVAS Škale smo se mu zahvalili s skromnim darilom.

Živa cerkev

• Duhovniki

Seznam duhovnikov, ki so službovali v Župniji sv. Martina v Velenju in maševali v Škalah v obdobju 1976-2026:

Marijan Kuk, Marjan Nemec, Stanko Praznik, Marjan Turnšek, Andrej Mazej, Marijan Veternik, Jože Hrastnik, Franc Pelc, Alojz Benkovič, Alojz Petrič, Jožef Lipovšek, Vlado Bizjak, Iztok Hanžič, Luka Mihevc, Janko Rezar, Jožef Škrinjar, Janez Turinek, Anton Kraševc, Matic Lesjak, Roman Travar, Silvo Šinkovec.

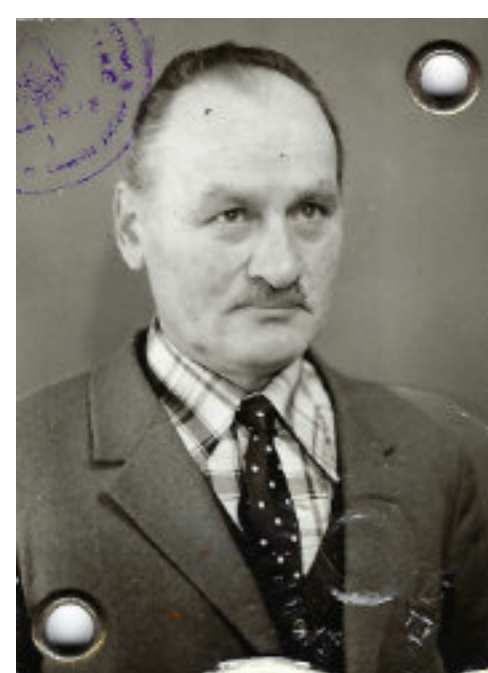

Duhovniki s škofom Jožefom Smejem 21. 10. 2001

• Ključarji in zvonarji v Škalah 1976-2026:

Ivan Koren
(1919-2008)

Jožef Grčar
(1927-1997)

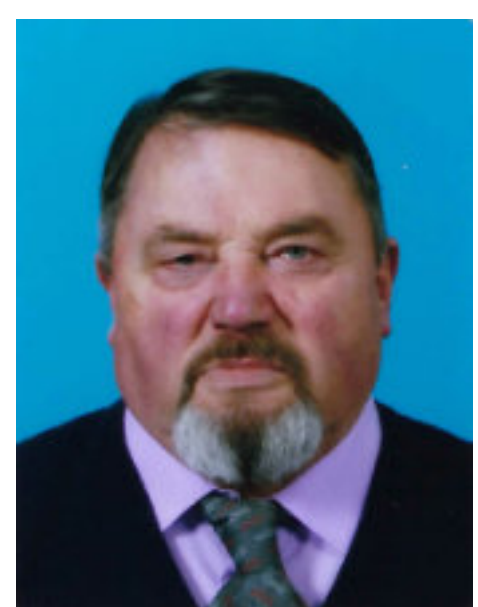
Edo Lipnik
(1932-2017)

Franc Mravljak
(1913-2003)

Anton Kodrun
(1932-2014)

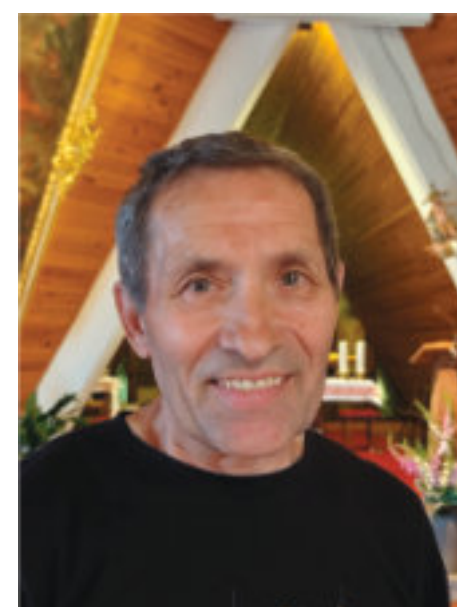
Valter Hudournik
(1942-2013)

Jože Lenart
(1937-2023)

Slavko Jan
(aktualni ključar)

Vinko Mihelak
(aktualni ključar)

Sandi Glinšek in
Tomaž Zagoršek
(pripravnika)

Ključarji (»cekmoštri«) v Škalah so bili vedno zelo skrbni in dobri organizatorji. Ljudje za celo leto vnaprej vedo, kdaj so na vrsti za branje beril in prošenj ter čiščenje cerkve, znane pa so tudi stalne zadolžitve posameznikov za krašenje cerkve in okolice, petje in igranje na orgle, pranje in likanje prtov in ministrantskih oblek ipd. Za posebne dogodke (lepe nedelje, miklavževanje, pogrebne maše, delovne akcije) razdelijo zadolžitve sproti. Skrbijo tudi za vzdrževanje objekta in cerkvene opreme.

Zvonarji (»mežnarji«) so imeli v preteklosti zelo pomembno vlogo, saj je bilo potrebno zvoniti ročno najmanj trikrat dnevno ob točno določeni uri. Odkar zvonove poganja elektrika in je možno zvonjenje celo programsko nastavljeni, se zvonarji posvečajo predvsem pritrkovanju (»trjančenju«) ob večjih cerkvenih praznikih.

Ključarji z verniki in duhovnikom Vladom Bizjakom leta 2004

Ključarji ob obisku nadškofa Alojza Urana 2010

Svete maše

Prva sveta maša je bila v cerkvi sv. Jožefa v Škalah v ponedeljek, 1. 11. 1976.

Marijan Kuk je v Župnijsko kroniko Sv. Martina tega leta zapisal: »Na praznik vseh svetih je bila prvokrat sveta maša pod streho v zaprtem prostoru na

improviziranem oltarju. Bil je to dogodek po več kot 20 letih. Prostor so napolnili tako, da je bilo pod streho več kot 500 ljudi.«

Redne svete maše ob nedeljah in cerkvenih praznikih so bile v cerkvi sv. Jožefa od začetka leta 1978.

Zaradi pomanjkanja duhovnikov so se v zadnjih letih cerkveni obredi skrčili na redne nedeljske svete maše in maše ob večjih cerkvenih praznikih (božič, velika noč).

Zadnje polnočnice in zadnje šmarnične pobožnosti so bile v Škalah leta 2019 (pred pandemijo).

• Prva obhajila, poročne in pogrebne svete maše

V cerkvi sv. Jožefa so bili prvi prvoobhajanci 25. 5. 1980.

Prva poročna sveta maša je bila v cerkvi sv. Jožefa v Škalah v soboto, 27. 10. 1979, ko sta se poročila Vekoslav Pocajt in Anica Tamše. Zadnja leta so pogostejše poročne maše ob obletnicah (zlate poroke ipd.).

Prva pogrebna sveta maša je bila 11. 11. 1976, ko je bil pokopan Lipačev Ivan (Ivan Lipnik). Ob slovesu od duhovnika Ivana Korena, 13. 4. 2009, je bilo prisotnih veliko duhovnikov.

• Lepe nedelje

• Louske, gasilske in planinske maše

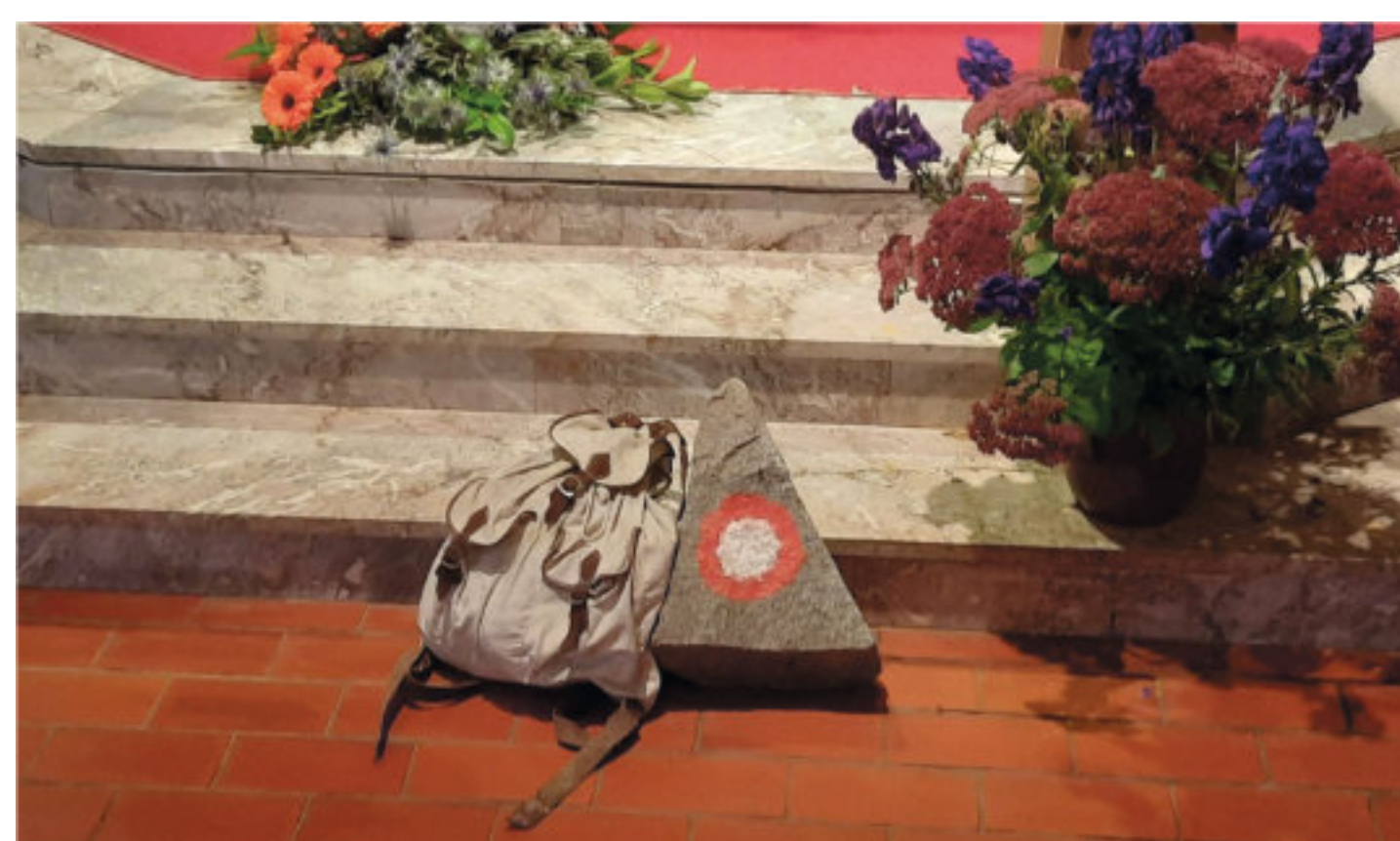

Lovska družina Škale tradicionalno pripravlja okrog Hubertovega godovnega dne, 3. novembra, Hubertovo mašo na eni od lokacij v svojem revirju (v cerkvi ali pri kapeli). Louske maše so tudi v cerkvi sv. Jožefa v Škalah.

Planinske maše za žive in rajne planince so običajno prvo nedeljo v oktobru. Po zaključku maše se v cerkvi zapoje pesem »Zakrivljeno palico v roki ...«.

Na nedeljo ob godu sv. Florijana, zavetnika gasilcev (4. 5.), se svete maše za žive in rajne gasilce udeležijo člani Prostovoljnega gasilskega društva Škale. Dogodek popestri številčna skupina uniformiranih gasilcev.

Posebej slovesne so svete maše s procesijo ob lepih nedeljah. Priprave nanje vzamejo veliko časa (spletanje viter, krašenje, priprava oltarjev, pogostitev) in vanje so vključeni številni krajani. Pandemija je prekinila praznovanje lepih nedelj, te so bile obujene leta 2025.

Spremljajoči dogodki

• V adventnem in božičnem času

Otroci se razveselijo **Miklavža**, ki jih obišče po sveti maši v cerkvi v začetku decembra.

Vsako leto taborniki in skavti pred božičem prinesejo **luč miru iz Betlehema**.

Ob oltarju se postavijo **jaslice**, ki ostanejo tam do svečnice.

Nekoč je bil stalnica tudi **koncert božičnih pesmi** MePZ KD Škale.

• Blagoslovi pred veliko nočjo

Na cvetno nedeljo je pred sveto mašo **blagoslov zelenja**. Domačini poskrbijo, da je ta obred še posebej pisan.

Na veliko soboto je tradicionalen **blagoslov ognja in jedi**, na katerem je vedno zabeležen množični obisk.

• Jožefov sejem

Jožefov sejem je bil eden največjih sejmov v Šaleški dolini in je potekal na sejmišču pri cerkvi sv. Jurija v Škalah. Društvo REVIVAS Škale pa je 20. 3. 2011 organiziralo **1. Jožefov sejem pri cerkvi sv. Jožefa**. Leta 2015 je ta tradicionalni dogodek nadgradilo s **srečanjem godovnikov**.

Trikrat doslej je datum sejma sovpadal s cvetno nedeljo. Takrat je bilo dogajanje še posebej pestro.

